sayıdaki şiirleri, elliye yakın beyti İbn Hişâm'ın *es-Sîre*'sinde olmak üzere, çeşitli siyer, tarih, megāzî ve tabakat kitaplarında dağınık vaziyette bulunmaktadır. Velîd Kassâb, çeşitli kaynaklardan topladığı 217 beyit tutarındaki en kısası bir, en uzunu 26 beyit ihtiva eden 37 parça şiirini *Dîvânü ʿAbdillâh b. Revâḥa ve dirâse fî sîretihî ve şiʿrih* adıyla yayımlamıştır (Riyad 1402). Bu şiirlerden altı tanesi Câhiliye dönemine ait olup düşman kabile Evs'e mensup şairlerden Kays b. Hatîm'in Hazrec'e yönelik taşlamalarına verdiği karşılıklardan ibarettir. İslâmî devirdeki şiirleri ise, Kureyş müşriklerinin İslâm dini ve Hz. Peygamber aleyhindeki şiirleri ile sözlü saldırılarına cevap teşkil eden irticâlen söylenmiş recezler şeklindedir. Bu recezler, edebî sanatlara ve fazla duyulmamış kelimelere yer vermeden sade bir dille söylenmiş olup halk tarafından kolaylıkla anlaşılabilecek niteliktedir. Abdullah b. Revâha şiirlerinde Kureyş müşriklerini, devrinin diğer İslâm şairleri Kâ'b b. Mâlik ve Hassân b. Sâbit gibi kabilevî ve şahsî kusurlarından dolayı değil, imansızlıkları ve ısrarlı küfürlerinden dolayı yermiştir.

Hz. Peygamber'in Ahzâb (Hendek) Savaşı sırasında hendeğin topraklarını taşıyanlara yardım ederken, toza bulanmış vaziyette ashapla birlikte Abdullah b. Revâha'nın şu şiirini söylediği rivayet edilmektedir:

"Vallahi, Allah bize hidayet etmemiş olsaydı hidayete eremezdik

Ne zekât verir ne namaz kılardık

Kâfirler bize saldırdılar

Onlar fitne çıkarmak istediklerinde biz bundan çekindik

Bizden yardım istendiğinde geldik

Yardım isterken de bize güvenin

Yâ Resûlallah, sana canımız fedâ olsun, kusurlarımızı bağışla

Yâ Rabbi, düşmanla karşılaştığımızda ayaklarımızı yerinde tut

Ve üzerimize sabru sebat ihsan et

Biz senin fazlu kereminden müstağni değiliz."

(Velîd Kassâb, *Dîvânü ʿAbdillâh b. Revâḥa ve dirâse fî sîretihî ve şiʿrih*, s. 139-140).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meġāzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 → Beyrut, ts. (Âlemü'l-Kütüb), II, 566; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, IV, 15-21, ayrıca bk. *İndeks*; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, II, 92; III, 526-530, 612-613; Cümahî, *Ṭabaḳātü fuḥûli'ş-şuʿarâʾ* (nşr. Mahmûd M. Şâkir), Kahire 1394/1974, I, 223-226; Buhârî, "Teheccüd", 21; Nesâî, "Menâsikü'l-ḥac", 121; Âmidî, *el-Müʾtelif ve'l-muḫtelif* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354 → Beyrut 1402/1982, s. 126-127; Ebû Nuaym, *Ḥilyetü'l-evliyâʾ*, Kahire 1394-99/1974-79, I, 118-121; İbn Hazm, *Cemhere* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1982, s. 363-365; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 234-238; a.mlf., *el-Kâmil* (nşr. C. J. Tornberg), Leiden 1851-76 → Beyrut 1399/1979, II, 234-237, ayrıca bk. *İndeks*; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, I, 230-240; İbn Hacer, *el-İṣâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, IV, 82-86; Abdülkādir el-Bağdâdî, *Ḫizânetü'l-edeb* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), II, 303-305; F. Wüstenfeld, *Genealogische Tabellen der Arabischen Stamme und Familien*, Göttingen 1852, s. 22; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, Kahire 1373-78/1954-59, IV, 217; Sezgin, *GAS*, II, 292-293; Ömer Ferrûh, *Târîḫu'l-edebi'l-ʿArabî*, I, 263; Velîd Kassâb, *Dîvânü ʿAbdillâh b. Revâḥa ve dirâse fî sîretihî ve şiʿrih*, Riyad 1402/1982; Muhammed b. Sa'd eş-Şuvay'ır, *ʿAbdullāh b. Revâḥa ḥayâtühû ve dirâse fî şiʿrih*, Riyad 1406/1986; F. Krenkow, "Hazrec", *İA*, V/1, s. 415-416; A. Schaade, "Abdullah", *İA*, I, 39-40; a.mlf., "ʿAbd Allāh b. Rawāḥa", *EI²* (İng.), I, 50-51; W. Montgomery Watt, "al-Khazradj", *EI²* (İng.), IV, 1187.

SARGON ERDEM - HULUSİ KILIÇ

ABDULLAH b. RU'BE

(عبدالله بن رؤبة)

(bk. ACCÂC).

ABDULLAH-I RÛMÎ

(عبدالله رومى)

(bk. EŞREFOĞLU RÛMÎ).

ABDULLAH b. SA'D b. EBÛ CEMRE

(عبدالله بن سعد بن أبى جمرة)

(bk. İBN EBÛ CEMRE, Abdullah b. Sa'd).

ABDULLAH b. SA'D b. EBÛ SERH

(عبدالله بن سعد بن أبى سرح)

Ebû Yahyâ Abdullāh b. Sa'd b. Ebî Serh el-Kureşî el-Âmirî (ö. 36/656-57)

Sahâbî, Mısır valisi ve İfrîkıyye fâtihi.

Ne zaman müslüman olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Medine'ye hicret etti ve vahiy kâtipleri arasında yer aldı. Bir müddet sonra irtidad edip Mekke müşriklerinin yanına döndü. Kâtipliği sırasında vahyi kendi arzusuna göre tahrif ettiğini söyleyerek müşriklerin İslâmiyet aleyhindeki çalışmalarını destekledi. Mekke fethinde, "görüldükleri yerde öldürülmelerine izin verilenler" (kanı heder edilenler) arasına alındıysa da süt kardeşi Hz. Osman'a sığınarak pişmanlık duyduğunu bildirdi ve affedilmesi için Hz. Peygamber nezdinde şefaatta bulunmasını istedi. Hz. Peygamber Osman'ın ricası üzerine, kısa bir tereddütten sonra Abdullah'ı affedip biatını kabul etti.

Hz. Ömer zamanında Amr b. Âs'la birlikte Mısır'ın fethine katıldı ve onun devrinde Saîd bölgesinde (Yukarı Mısır) valilik yaptı. Halife Osman Mısır'ın malî işleriyle Abdullah'ı, yönetimiyle de Amr'ı görevlendirmek istedi. Amr'ın buna itiraz etmesi üzerine onu azlederek yerine Abdullah'ı vali tayin etti ve İfrîkıyye'nin fethiyle görevlendirdi (645 veya 647). Abdullah b. Sa'd, Sübeytıla'da Gregorios karşısında büyük bir zafer kazanarak Kartaca bölgesini fethetti, Kayrevan şehrinin kurulduğu yere kadar ulaştı ve pek çok ganimet ele geçirdi. Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Amr'ın da büyük kahramanlıklar gösterdiği bu savaş "Abdullahlar Savaşı" (Harbü'l-Abâdile) adıyla meşhur oldu. Abdullah b. Sa'd daha sonra Muâviye'nin Kıbrıs üzerine gönderdiği orduya yardımcı oldu. 652 yılında Nûbe üzerine yürüdü ve şiddetli bir savaştan sonra hıristiyan Nûbe hâkimi ile bir antlaşma imzaladı. Bakt denilen bu antlaşmaya göre şehir halkı belirli sayıda köleleri müslümanlara, müslümanlar da Mısır'da yetişen buğday ve mercimek gibi yiyecekleri ve bazı giyecek maddelerini onlara vereceklerdi. Diğer taraftan Abdullah'ın Bizans donanmasıyla Finike açıklarında kazandığı deniz savaşı da meşhurdur. Bizans İmparatoru II. Konstans, Mısır'ın elden çıkmasından sonra Kuzey Afrika'daki İslâm hâkimiyetine son vermek üzere büyük bir donanma hazırladı. Bizans donanmasındaki gemilerin direkleri uzaktan âdeta bir orman görünümü verdiği için Zâtü's-savârî adıyla anılan bu savaşta, Abdullah b. Sa'd kumandasındaki İslâm ordusu Bizans donanmasını tamamen imha etti ve II. Konstans ancak yaralı olarak kurtulabildi (31/652).

Mısırlılar, Amr b. Âs'dan sonra Abdullah'ın vali olmasını tasvip etmediler. Onlar, İfrîkıyye'yi fethetmesine ve Bi-

zans İmparatorluğu'yla yapılan deniz savaşlarını kazanmasına rağmen, Abdullah'ın vaktiyle irtidad etmiş olmasını ve bilhassa Mısır'da yaptırdığı Dârülhaniyye adlı büyük sarayı bahane ederek onu yıpratmaya çalıştılar ve Halife Osman'dan kendisini görevden almasını istediler. Bu arada Abdullah, şikâyetçilerden birini döverek öldürdü. Bu gelişmeler üzerine Hz. Âişe de halifeden Abdullah'ı azletmesini istedi. Abdullah ise Hz. Osman'ın evinde muhasara altına alınması üzerine önce Medine'ye yardım gönderdi, sonra da bizzat kendisi oraya gitmek üzere Mısır'dan ayrıldı; yerine de Sâib b. Hişâm'ı bıraktı. Fakat yolda Hz. Osman'ın şehid edildiğini öğrendi. Bu sırada ihtilâlcilerin yöneticisi Muhammed b. Ebû Huzeyfe, Sâib'i uzaklaştırarak Mısır'da idareye el koymuştu. Medine'ye gitmekten vazgeçen Abdullah tekrar Mısır'a dönmek istediyse de muvaffak olamadı. Yaygın olan rivayete göre, Mısır'a giremeyince Muâviye'nin yanına gitmeyi de doğru bulmayıp Askalân veya Remle'ye gitti ve orada vefat etti. Hz. Peygamber'den sadece bir hadis rivayet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meġāzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66, III, 825, 855-857, 865; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, II, 409; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabakātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, II, 141; III, 72, 250, 407; VII, 496-497; Halîfe b. Hayyât, *eṭ-Ṭabakāt* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dımaşk 1966-67, II, 746, 747-748; a.mlf., *Târîḫ* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dımaşk 1967-68, s. 77, 164-165, 176, 178, 180, 195; İbn Abdülhakem, *Fütûḥu Mıṣr* (nşr. Ch. Torrey), Leiden 1922, bk. *İndeks*; İbn Kuteybe, *el-Maʿârif* (nşr. Servet Ukkâşe), Kahire 1960, s. 300-301, 507; Fesevî, *Kitâbü'l-Maʿrife ve't-târîḫ* (nşr. Ekrem Ziyâ el-Ömerî), Bağdad 1974-76, I, 253-254; Belâzürî, *Ensâbü'l-eşrâf*, I (nşr. Muhammed Hamîdullah), Kahire 1959, s. 160, 357, 358, 531-532; a.e., IV/1 (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1979, s. 505, 512-514, 533, 538-540, 555-557, 585; a.mlf., *Fütûḥu'l-büldân* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid), Kahire 1956-60, bk. *İndeks*; Taberî, *Câmiʿu'l-beyân*, Bulak 1323-29 — Beyrut 1398/1978, VII, 181-182; a.mlf., *Târîḫ* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, bk. *İndeks*; Ebû Ömer el-Kindî, *Kitâbü'l-Vülât ve Kitâbü'l-Ḳuḍât* (nşr. R. Guest), Leiden 1912, s. 11-17; İbn Abdülber, *el-İstîʿâb* (*el-İṣâbe* içinde), Kahire 1328, III, 918-920; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe*, Kahire 1285-87, III, 173-174; İbn Seyyidünnâs, *ʿUyûnü'l-eser*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), II, 175-176, 315-316; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, III, 33-35; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, IV, 109-111; Seyyide İsmâil Kâşif, *Mıṣr fî fecri'l-İslâm*, Kahire 1970, bk. *İndeks*; Mustafa el-A'zamî, *Küttâbü'n-Nebî*, Riyad 1401/1981, s. 82-89; C. H. Becker, "Abdullah", *İA*, I, 40-41; a.mlf., "ʿAbd Allāh b. Saʿd", *EI²* (İng.), I, 51-52.

 MUSTAFA FAYDA

ABDULLAH b. SAFVÂN
(عبدالله بن صفوان)

Ebû Safvân Abdullāh b. Savfân b. Ümeyye b. Halef el-Cümahî el-Kureşî (ö. 73/692)

Abdullah b. Zübeyr'i desteklediği için onunla birlikte şehid edilen tâbiî.

Hz. Peygamber hayatta iken doğduğu halde yaşı küçük olduğu için sahâbîlik mertebesine ulaşamadı; fakat Mekkeli tâbiîlerin birinci tabakasında yer aldı. Babası ve dedesi gibi kendisi de Kureyş'in eşrafından olup Mekke'nin varlıklı ve nüfuzlu bir ailesine mensuptu. Cömertliği ve üstün zekâsıyla tanınan Abdullah, hilâfet davasında Abdullah b. Zübeyr'in sadık bir taraftarı idi. İbnü'z-Zübeyr ve yanındakiler Kâbe'de muhasara edilince, Haccâc tarafından kendisine verilen emânı kabul etmedi. Sonunda, İbnü'z-Zübeyr ve birçok taraftarı ile birlikte onun da başı kesildi ve kesik başları önce Medine'ye, oradan da Şam'a Abdülmelik b. Mervân'a gönderildi.

Babası Safvân b. Ümeyye'den, Hz. Ömer, Hafsa, Ümmü Seleme ve Abdullah b. Amr gibi sahâbîlerden hadis rivayet eden Abdullah b. Safvân'ın hadis kitaplarında, daha çok, "Kâbe'ye karşı harp ilân eden bir ordunun çölde helâk olacağı"na dair rivayet ettiği bir tek metne rastlanmaktadır (bk. Müslim, "Fiten", 4, 6, 7).

BİBLİYOGRAFYA :

Halîfe b. Hayyât, *eṭ-Ṭabakāt* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dımaşk 1966-67, II, 591; Buhârî, *et-Târîḫu'l-kebîr* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 118-120; a.mlf., *et-Târîḫu'ṣ-ṣaġîr* (nşr. Mahmûd İbrâhim Zâyed), Kahire 1396-97/1976-77, I, 142-143, 153, 162, 163; Müslim, "Fiten", 4, 6, 7; İbn Abdülber, *el-İstîʿâb* (*el-İṣâbe* içinde), Kahire 1328, II, 333-334; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe*, Kahire 1285-87, III, 185; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, IV, 150-151; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, III, 60; a.mlf., *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, V, 265-266.

 ALİ YARDIM

ABDULLAH b. SÂİB
(عبدالله بن السائب)

Ebû Abdirrahmân Abdullāh b. es-Sâib b. Ebi's-Sâib Sayfî el-Mahzûmî (ö. 70/689-90)

Kıraat bilgisiyle tanınan sahâbî.

Küçük yaşta Hz. Peygamber'i görenlerdendir. Babası Sâib, Câhiliye devrinde ticaretle uğraştığı sıralarda Resûlullah'ın ortağıydı. Kıraatı arz yoluyla Übey b. Kâ'b ve Hz. Ömer'den öğrendi; kendisinden de Mücâhid ve kıraat imamlarından İbn Kesîr kıraat tahsil etti. İbn Ebû Müleyke, Atâ, oğlu Muhammed b. Abdullah kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Mekkeliler, Mekke'den yetişen bir **kāri*** olarak onunla iftihar ederlerdi. Rivayet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yer almıştır. Abdullah b. Zübeyr'in hilâfeti döneminde Mekke'de vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabakātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 445; *Müsned*, III, 410-411; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 254-255; Zehebî, *Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf v.dğr.), Beyrut 1404/1984, I, 47-48; a.mlf., *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, III, 388-390; İbnü'l-Cezerî, *Ġāyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351-52/1932-33 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), I, 419-420; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, II, 314; a.mlf., *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, V, 229; Süyûtî, *el-İtḳān* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl), Kahire 1387/1967, II, 204.

 İSMAİL KARAÇAM

ABDULLAH b. SAÎD
(عبدالله بن سعيد)

(bk. İBN KÜLLÂB).

ABDULLAH b. SAÎD el-EŞEC
(عبدالله بن سعيد الأشج)

(bk. EŞEC el-KİNDÎ).

ABDULLAH SALÂHÎ UŞŞÂKĪ

(bk. SALÂHİ EFENDİ).

ABDULLAH b. SÂLİH el-MISRÎ
(عبدالله بن صالح المصري)

Ebû Sâlih Abdullāh b. Sâlih b. Muhammed el-Cühenî el-Mısrî (ö. 223/838)

Kâtibü'l-Leys lakabı ile tanınan Mısırlı muhaddis.

Ebû Sâlih el-Mısrî diye de anılan Abdullah 139'da (756) Mısır'da doğdu. Hepsi de Mısırlı olan Muâviye b. Sâlih, Harmele b. İmrân, Mûsâ b. Uley, Abdullah b. Vehb gibi hocalardan hadis, Hamza ez-Zeyyâf'tan da Kur'an okudu. Ünlü muhaddis Leys b. Sa'd'e yirmi yıl talebelik yapıp onun elindeki yazılı ha-